

TÜRK HUKUKU VE ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN FİLM MÜZİKLERİ VE DİJİTAL İLETİMİ

Prof. Dr. Mustafa TOPALOĞLU
Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi

1. Film Müziği Kavramı

Müzik, dramatik sanatlarda ve konumuz açısından sinemada çok eskilerden beri görsel öğeleri desteklemek amacıyla kullanılagelmiştir. Sinema ile iç içe geçen müzik giderek onun vazgeçilmez bir unsuru hali almıştır¹. Sessiz sinemanın ortaya çıktığı 1929 yılından itibaren müziğin sinema filmine eşlik ettiği hata sessiz film gösterimine piyanonun eşlik ettiği bilinmektedir. Teknolojinin gelişimine paralel olarak müziğin sinemada kullanım tekniği, şekli, sunumu ve yöntemleri de değişiklik ve yenilik göstermiştir.

Film müziklerinin sinema filminde kullanılan bir sahnenin yorumunun izleyiciler tarafından algılanmasında ve izleyicinin filmdeki karakterler ile empati kurmasındaki etki ve önemi yadsınılmaz². Müzik, bir yandan filmin tonunu ve akışını belirlerlerken diğer yandan filmin hafızada kalmasına ve ticari başarı sağlamasına katkısı çok büyüktür. Film müzikleri, bazen *Saturday Night Fever* (1977) filminde kullanılan *Bee Gee'nin Stayin' Alive* müzik eseri gibi mevcut olan müzik eserlerinin bir filmde kullanılmasıyla daha bilinir hale gelebilirken; *A Star is Born* (2018) filminde kullanılan ve aynı adı taşıyan film müziği albümü yalnızca o sinema eseri için tasarlanan orijinal müzik eserleri de bulunmaktadır. Nerdeyse film müzikleri şeklinde müziğin bir alt kategorisinin oluştuğunu söylemek yanlış olmaz.

Film kavramı, sinema eserlerini de içine alan teknik bir üst kavramdır. Bununla birlikte sinema eserleri, hukuki bir kavram olarak FSEK m.5'te düzenlenen eser kategorileri içinde yer alır. Eser niteliğini taşıyan sinema filmleri, bu anlamda diğer filmlerden ayrılır. Sinema eserleri 2001 yılında 4601 sayılı Kanunla değişik FSEK m. 5 hükmünde “*Sinema eserleri, her nevi bedii, ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler veya sinema filmleri gibi, tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisidir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Bir eserin sinema eserleri kategorisine girebilmesi için bir tespitin olması gerekir. Bu tespit birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisi içermelidir. Sinema eserinin bir senaryoya bir plana dayalı olması ve bir yönetmenin bulunması gerekir ancak estetik değer aranmaz³.

Müzik eserleri ise 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)'ndaki musiki eserleri kategorisinde yer alır. Buna göre, müzik veya musiki eserleri her türlü sözlü veya sözsüz bestelerdir. Beste olmaksızın sadece notaların yazıldığı müzik kitapları, dil ile ifade edilen eser sayılır. Müziğin

¹ Sinan Hassas, Sinema Eserlerinde Müzik Kullanımından Doğan Hukuki Sorunlar, İstanbul 2023, s. 14.

² Alessandro Ansani, Marco Marini, Francesca D'Errico ve Isabella Poggi, “How Soundtracks Shape What We See: Analyzing the Influence of Music on Visual Scenes Through Self-Assessment, Eye Tracking, and Pupillometry”, *Frontiers in Psychology*, S:11, 2020, s.15.

³ Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, 5.Bası İstanbul 2012, s.127; Beste Bulut, Sinema Eserlerinde Hak Sahipliği, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.86.

sanatsal düzeyi, icrası, notasının olup olmaması veya sadece piyasaya dönük olması önemli değildir. Beste, sadece insan sesi olabileceği gibi müzik enstrümanı eşliğinde de söylenebilir. Hatta insan sesinin yer almadığı sadece enstrümantal bir eser de olabilir. Sesin mutlaka hançereden çıkması gerekmez⁴. Bilgisayar tarafından da beste yapılabilir. Bu tür eserlere “bilgisayar destekli eser/computer generated work” denilir. Bilgisayar destekli olarak yapılan müziklerde programı yönlendiren veya komut veren bir insan müdahalesi varsa müzik eseri sayılır. Sinema eseri yönetmeni, film müziği olarak özgün bir beste kullanabileceği gibi önceden var olan bir müzik eserini de uyarlayabilir.

Mevcut bir müziğin uyarlanarak sinema eserinde malzeme olarak kullanılması Türk Hukukunda “işlenme” sayılmaktadır. Alman Hukuku da bizim hukukumıza benzerdir. Yalnız, Fransız hukukunda mevcut bir müzik eserinin sinema filminde kullanılması halinde müzik eseri sahibinin de diğer eser sahipleriyle birlikte sinema eseri sahibi olarak kabul edilmektedir⁵.

2. Sinema Eserlerinde Özgün Müzik Kullanımı

Yalnızca bir sinema eseri için yaratılan musiki eserler özgün müzik olarak ifade edilir. Sinema sektörünün gelişmesiyle sinema filmleri için özgün müzik yapan besteciler de tanınmaya başlamıştır. Sinema filmine anlam veren ve etkisini artıran ve adeta onunla birleşen özgün müzikler film gösteriminden kalksa bile çalınmaya ve icra edilmeye devam edilmektedir.

Buna karşılık bir sinema eserinde kullanılan daha önceden yaratılmış veya ortaya çıkmış bir müzik eseri, özgün müzik sayılmaz. Yargıtay 11.Hukuk Dairesi 17.10.2005 gün ve E.2004/12550, K.2005/9874 sayılı kararında bilinen bir müzik eserinin sinema filminde kullanılmasından dolayı açılan tazminat davasında, sinema eseri sahipliğine hiç girmeden sadece müzik eseri sahipliği üzerinden değerlendirme yapmıştır⁶.

Bir sinema eserine özgü, filmin hikayesine ve akışına uygun olarak müzik eseri yaratan kişiye özgün müzik bestecisi denilir. Özgün müzik bestecileri Almanya, İngiltere ve ABD’de sinema eseri sahipleri arasında sayılmazken, Fransa dahil birçok AB üyesi ülkede sinema eseri sahibi olarak kabul edilmektedir⁷. Türkiye’de ise özgün müziğin bestecisi, FSEK m.8/III uyarınca sinema eseri sahipleri arasında sayılmakta ve sinema eseri üzerinde diğer eser sahipleri ile iştirak halinde eser sahipliği hakkı tanınmaktadır. FSEK m.8/III bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “*Sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, animatör de eserin birlikte sahipleri arasındadır*”. Bu nedenle kural olarak, özgün müzik bestecileri ve diğer iştirak halindeki hak sahipleri mali haklar üzerinde birlikte tasarruf hakkı kullanır. Ancak, uygulamada genellikle film yapımcısı bir sinema eserinin tüm eser sahiplerinden mali hakları devralmaktadır. Bu nedenle de yalnızca yapımcı sinema eserlerinin mali haklarının tasarrufunu yürütmektedir.

Özgün müziğin sinema eserinden ayrılarak halk arasında “film müziği” olarak ifade edilen soundtrack olarak kullanılması oldukça yaygındır. Eğer bir soundtrack hareketli film görüntüsü olmaksızın sadece müzik olarak, örneğin bir barda jukebox’ta çalınırsa, sinema eserinden bağımsız bir eser sahipliğinin konusu olur⁸. Özgün müzik bestecisinden filmde bağımsız olarak soundtrack’ın icrası ve mali haklarını devir alan film yönetmeni bu tür kullanım üzerinde de hak sahibi olur. Böyle bir devir yapılmamışsa soundtrack’ın bağımsız kullanımı için özgün müzik bestecisinden izin veya lisans almak gereklidir.

⁴ Şafak Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3.Bası, Yetkin Yayınları Ankara 2009, s.63.

⁵ Mustafa Ateş, Fikir ve Sanat Hukukunda Sinema Eseri ve Eser sahipliği, Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.285.

⁶ Hassas, s. 102-103.

⁷ Hande Gül Küçükaya, Sinema Eseri Üzerinde Mali Haklar, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s.27.28.

⁸ L.Bentley/ B.Sherman /D.Gangjee /P.Johnson, Intellectual Property Law, 5th Edition, Oxford University Press, New York, NY 2018, s.86.

Yine, soundtrack'ın bir özgün müzik bestecisi kullanıldığı durumlarda, eserin hak takibinin sinema eseri meslek birliklerinin mi yoksa müzik eseri meslek birliklerinin mi kapsamında kaldığı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, özgün müziğin sinema eseri içerisinde gösterimi şeklinde kullanımlarda sinema eser meslek birliklerinin, sinema eserinden bağımsız ayrı bir müzik eseri şeklinde kullanımlarında ise müzik eseri meslek birliklerinin yetkili olması gerektiğini ileri sürmektedir⁹. Kanaatimizce özgün müziğin sinema eseri ile ilgisi ve bu şekilde bir uygulamanın zorluk yaratabileceğinden kıyasla sinema eseri meslek birliklerinin yetkisinde kalması uygun düşecektir.

Sinema eserlerinde yaratıcı özellik taşımayan, özgün olsun olmasın film müziklerini seslendiren sanatçıların faaliyeti de bulunur. Film müziğinin sinema eserinde seslendirilmesi veya icra edilmesi sinema filminin yaratıcısının faaliyetiyle bir bütünlük oluşturur. Ancak bu kişilerin performansları eser sahipliğine ilişkin korumadan değil de FSEK m.80 uyarınca bağlantılı hak sahiplerine tanınan korumadan yararlanır¹⁰.

3. Yapay Zekâ Kullanılarak Oluşturulan Film Müziklerinin Eser Niteliği

Bir film müziği, üretici yapay zeka sistemine bazı komutlar verilerek ya da sistemin dışarıdan herhangi bir insan müdahalesi olmaksızın bir çıktı meydana getirebileceği biçimde de yaratılabilir. Bu iki durumu birbirinden ayırarak film müziği olarak yaratılan çıktının FSEK kapsamında bir eser olup olmadığı değerlendirilmelidir¹¹. Yapay zeka sistemlerinden destek alarak yaratılan müzik eserlerinde yapay zeka sistemleri bir araç olarak değerlendirilmeli ve meydana getirilen çıktının eser niteliğinde olduğu ifade edilmelidir¹².

Ancak insan faktörünün az ve bazı durumlarda hiç olmadığı film müziği olarak yaratılan çıktının özellikle hususiyet unsurunu sağlayamaması yönüyle eser niteliğinde olup olmadığı tartışmalıdır. Bu bakımdan, yapay zekâ programının geliştirilmesi, eğitim verilerinin toplanması ve seçimi, işlevsel özelliklerin oluşturulması, yaratıcı sürecin gözetimi, düzeltme gibi aşamalarda insan minimum katkıda olsa bile bir şekilde dahil olduğundan bahisle bu çıktıların da eser niteliğinde olacağının kabul edilebileceğine ilişkin görüşler bulunmaktadır¹³.

Üretici(*genaratif*) yapay zekâ modellerinin hayatın her alanında kullanılan araçlara entegre edilmesiyle insan günümüzde olduğundan daha çok bu sistem ve uygulamalarla etkileşimde olacak, insan ve bilgisayar etkileşiminin çoğalacağı yakın gelecekte bu sınırın nerede başladığının belirlenmesi kolay olmayacaktır.

Yine böyle bir değerlendirme mevcut eser sahipliğinin kapsamını çok genişleterek, mevcut yasal düzenlemeler ile hedeflenen korumanın etkin bir biçimde gerçekleştirilmesine zarar verebilir. Örneğin Google Deep Mind yüklenen filme göre ve kullanıcının verdiği komutlar aracılığıyla özgün müzikler yaratmaktadır. Ancak bu müzikler, okyanus sesi, dalga sesi gibi efektler de olabilir¹⁴. O nedenle yapay zekâ programları ile yaratılan bu ürünlerin her zaman eser niteliğinde olduğu söylenemez.

⁹ Hassas, s.111.

¹⁰ Fırat Öztan, Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s.150.

¹¹ Hasan Kadir Yılmaztekin, Yapay Zekanın Eser Sahipliği, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.275 vd.

¹² Emrah Arıtürk, Telif Hakkının Yapay Zeka Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi, Müzik Endüstrisinde Telif Hakları, 3.Kültür Endüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2024, s.37.

¹³ Belgin Aslan, Dijital Sanat ve Fikri Haklar, Turhan Kitabevi, Ankara 2025, s.167 vd.

¹⁴ Başak Ozan Özparlak ve Müge Çetin, "ChatGPT ve Üretici Yapay Zekâ Modellerinde Mahremiyet ve Güvenliğin Hukuki Boyutu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:29, S: 2, Özel Sayı, Aralık 2023, s. 1011.

Sinema eserlerinin yaratım süreçlerinde yapay zekanın kullanılması artış göstermesi ilgili meslek sektörlerinde de rahatsızlık duyulmasına neden olmaktadır. Amerika Yazarlar Birliği (*Writers Guild of America*) ile Sinema ve Televizyon Yapımcıları Birliği (*WGA*) aralarında yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle greve gitme kararı almıştı. Yazarlar Birliği bu greve ilişkin bildiri ve anlaşma şartlarında yapay zekâ sistemleri ile oluşturulan senaryo ve içeriklerin artan yaygın kullanımına dikkat çekerek, yazarlardan ilgili eserlerinin onay alınmaksızın yapay zekâ sistemlerinin eğitiminde kullanılmaması gerektiği yapımcılara bildirilmiştir¹⁵.

4.Sinema Eserlerinde Senkronizasyon

Senkronizasyon (döşeme), bir müzik eserinin teknik olanaklardan yararlanarak bir sinema eserindeki ses ve görüntünün altına konulması ve filme kaydedilmesidir¹⁶. Özgün müzikler senkronizasyon kapsamında kalmaz. Son yıllarda yapay zeka uygulamaları ile de senkronizasyonun düzenlendiği görülmektedir.

Senkronizasyon FSEK kapsamında ayrı bir hak olarak düzenlenmiş değildir. Senkronizasyon, doktrinde «çoğaltma» ve «işlenme» olarak kabul edilmektedir¹⁷. Doktrinde, bazı yazarlar, mevcut bir eserin değiştirilmeden filme aktarılmasını çoğaltma, değiştirilerek ve uyarlanarak filmde kullanılmasının işleme niteliğinde olacağı görüşünü ileri sürmektedirler¹⁸. Yargıtay bu konuda bir ayrıma gitmeden mevcut bir müzik eserinin sinema eserinde kullanılmasını işleme olarak görmekte idi¹⁹. Yüksek Mahkeme daha sonraki kararlarında müzik eserinin teknik aygıtlarla sinema filmine yerleştirilmesinin işlemenin yanında çoğaltma söz konusu olacağını ifade etmiştir²⁰.

FSEK m. 21 uyarınca da bir eserin işlenmesi hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Bu nedenle de bir müzik eserinin sinema eserine senkronize edilebilmesi için eser sahibinden işleme ve çoğaltma hakkı bakımından izin almak gerekir. Yine kullanım alanına bağlı olarak TV yayını veya internet ortamına sunumu söz konusu ise FSEK m.25 anlamında umuma iletim durumu da ortaya çıkar²¹.

Bazı durumlarda yapay zeka uygulamaları ile senkronizasyon yapılırken müziğin görüntü ile birliğinin sağlanması ve müziğin daha uyumlu hale getirilmesi için müzik eserinde değişiklikler yapılabilmektedir. Bu durumun FSEK m.16 hükmünde manevi hak olarak tanınan eser sahibinin eser üzerinde değişiklik yapılması önleme hakkını ihlal edeceği açıktır²².

Sinema eserinde daha önce fonogram yapımcısının tespitini yapmış olduğu müzik parçası kullanılacaksa, bağlantılı hak sahibi olarak fonogram yapımcısından da izin alınması gerektiği ifade edilmektedir²³. Bu tür kullanıma izin veren hakka Anglo Amerikan Hukuk çevrelerinde “*master use right*” denilmektedir²⁴.

¹⁵ WGA, The Summary of the 2023 WGA MBA, <https://www.wgacontract2023.org/the-campaign/summary-of-the-2023-wga-mba>, (Erişim:22.05.2025)

¹⁶ Nazlı Tuba Çatı, “Müzik Eserleri ve Müzik Eserlerinin Kullanım Alanları”, Terazi Hukuk Dergisi, C:14, S:152, Nisan 2019, s.795.

¹⁷

¹⁸ Savaş Bozbel, Fikri Mülkiyet Hukuku, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s.42 - 43.

¹⁹ “Somut uyuşmazlıkta da, dava konusu musiki eserlerinin “Duvara Karşı” adlı sinema eserinde kullanıldıkları sabit olduğundan, sözkonusu eserlerin işlendiklerine ilişkin mahkemenin kabulü isabetlidir.” Yargıtay 11.HD., 05.07.2011 tarih ve E.2009/14839, K.2011/8710, (Corpus Medya Yazılım).

²⁰ Yargıtay 11.HD.,01.11 2012 tarih ve E.2012/10913, K.2012/17216; 03.11.2015 tarh ve E.2015/16010, K.2015/11496 sayılı kararları, Anıldığı yer:Hassas, s.115.

²¹ Çatı, s.795.

²² Mustafa Topaloğlu ve Müge Çetin, Türk Hukuku ve Uluslararası Hukuk Açısından Film Müzikleri ve Dijital İletimi, Sinema Endüstrisinde Telif Hakları, 4.Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2025, s.83.

²³ Hassas, s.116.

²⁴ Çatı, s.796.

5. Film Müziklerinin Dijital İletimi ile İlgili Haklar

Film müziklerinin sinema eseriyle bütünleşik olarak veya sinema eserinden ayrı soundtrack olarak dijital iletimi gerçekleştirilebilir. Müziğin dijital iletimi, dijital iletişim araçları vasıtasıyla bir eserin kamuya sunulmasıdır. Dijital iletim bir mali hak olan «umuma iletim hakkı» kapsamında FSEK m. 25’te düzenlenmiştir.

FSEK m.25 hükmünün;

- *birinci fıkrasında «yayın ve yeniden yayın»,*
- *ikinci fıkrasında «eserin telli veya telsiz araçlarla umuma dağıtılması veya sunulması hakkı» ve*
- *ikinci fıkrasında «gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda esere erişimin sağlamak suretiyle umuma iletim hakkı»*

olmak üzere dört farklı hak özensiz olarak düzenlenmiştir²⁵. Bir maddeye entegre edilmiş olan tüm bu hakların ortak noktası, eserin dijital olarak elektronik araç ve teknikleriyle umuma aktarımıdır. Umuma iletim hakkının kullanılmasında belirleyici olan fikri içeriğin hangi vasıtalarla umuma sunulduğudur. Umuma iletimde bir eserin birbirleriyle kişisel bağlantısı bulunmayan belirsiz sayı ve kimlikteki kişilere elektronik iletim araç ve teknikleriyle aktarılması söz konusudur²⁶.

Umuma iletim hakkının devri ile ilgili yapılan sözleşmelerde eser ve/veya hak sahibi tarafından dijital iletim hakkı saklı tutulmadığı sürece, dijital iletim hakkının devredilmiş sayılması gerektiği doktrinde ileri sürülmektedir²⁷. Ancak bu konuda Yargıtay kararları çelişkili olsa da genel olarak son kararları eser üzerindeki umuma iletim hakkının veya mali hakkın devrinin dijital olarak umuma iletimi de kapsadığı yönündedir²⁸.

5.1 Yayın (Broadcasting) Hakkı

Genel olarak yayın , işaretlerin, seslerin ve/veya görüntülerin radyo dalgaları da denilen elektro-manyetik dalgalar kanalıyla yayılmasını ifade eder²⁹. Dijital iletim de bir yayın yöntemidir. Nitekim FSEK m. 25/I’de dijital iletim, yayın yöntemi olarak sayılmaktadır. Buna göre bir sinema eserinde kullanılan film müziğinin radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi araçlarla yayınlanması halinde yayın söz konusu olur.

FSEK m.25 hükmünde düzenlenen yayından söz edebilmek için müzik eserinin iletildiği anda bir mekanda toplanan ve umumu oluşturan kişilerce fiilen algılanması şart değildir. Bu husus, yayın hakkının temsil hakkından ayrılmasını sağlar. Yayın hakkında iletilen elektro- manyetik sinyallerin umuma dahil kimselerce algılanabiliyor olması gerekli ve yeterlidir³⁰.

Yine herhangi bir kuruluş değil 6112 sayılı RTÜK’de ifade edilen “medya hizmet sağlayıcısı” tarafından gerçekleştirilen sinyal iletimi, FSEK m.25 hükmünde düzenlenen yayın sayılır. Uydudan yapılan herkesin ulaşabildiği yayınlar da bu kapsamdadır. Ancak kamuya ulaşmayan İngiltere’den sadece Türkiye’deki bir TV kuruluşuna uydu aracılığıyla gönderilen yayın, FSEK m.25 anlamında

²⁵ Bozbel, 86.

²⁶ Aras Türey, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Manevi, Mali ve Bağlantılı Haklara Muhalefet Suçları Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s.224.

²⁷ Batuhan Akgün, Sinema Eserlerinin Dijital Platformlarda Yayımı ve Umuma İletimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s.88.

²⁸ Yargıtay 11.HD., 04.04.2023 tarih ve E. 2021/6649 .K. 2023/2051.

²⁹ Mustafa Ateş, Eser Sahibinin Umuma İletim Hakkı ya da “e-Haklar”: FSWK2in 25.Maddesine Dair Genel Bir Değerlendirme, Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.25.

³⁰ Bozbel, s.88-89.

yayın olarak kabul edilmez. Buna karşılık, yayın şifreli de olsa dekode edilmeyle çözülebildiği için yayın olarak korunur³¹.

5.2 Yeniden Yayın (Re-Broadcasting) Hakkı

Yeniden yayın, bir müzik eserinin hak sahibi yayıncı kuruluştan alınarak orijinal yayıncı ile eş zamanlı olarak başka bir yayıncı kuruluşu tarafından yayınlanmasıdır. Bir televizyon yayınının aktarımı orijinal yayıncı ile eş zamanlı değilse tekrar yayın, değiştirilerek yayınlanıyorsa yeniden yayın söz konusu olur. Sinemalarda gösterilen bir filmin tabii ki kullanılan müzikle birlikte TV’de yayını bağımsız bir yayındır. Aynı şekilde çeşitli sinema filmlerinin uçak, tren veya otobüste yolculara veya otellerde misafirlerine erişilebilir kılması da bağımsız yayın olarak değerlendirilir³².

5.3. Telli veya Telsiz Araçlarla Umuma Satış, Dağıtım ve Sunma Hakkı

Bir sinema eserinin telli veya telsiz araçlarla satışı FSEK m.25/2,c.1 kapsamında iken fiziki kopyalarının satışı FSEK m.23’e tabidir. Buna göre, bir otelde kapalı devre TV sistemi ile film izlettirilmesi veya bir müzik parçasının doğrudan internet ortamında veya cep telefonlarıyla (iTunes vb.) sistemler ile sunucuya iletim sağlanarak satışı da FSEK m.25/2,c.1 kapsamındadır³³.

Ancak eser sahibi, bu hükümde söz konusu satışı gerçekleştirecek kuruluşun yayın kuruluşu olması şartı bulunmadığından yayın kuruluşu olmayan kuruluşlarca eserin telli telsiz araçlarla satışına karşı çıkabilir³⁴. Yine bir radyo veya televizyon yayının kendisinin umumi mahallerde gösterimi ve izlettirilmesi FSEK m.25/2,c.1 kapsamında değerlendirilmez; yayıncı kuruluşun münhasır hakkıyla ilgili olduğundan FSEK m.80/c.b.3 kapsamındadır. Zira doğrudan yayında, eserin aslı veya çoğaltılmış nüshaları değil yayının kendisi umuma iletilmektedir³⁵.

5.4. Umuma Erişilebilir Kılma Hakkı

4630 sayılı Kanun ile FSEK m.25/2’ye eklenerek hukukumuzda giren ikinci farklı bir hak, “*umuma erişilebilir kılma*” hakkıdır³⁶. Bu hak Kanun’da gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda esere erişimin sağlamak suretiyle umuma iletim hakkı olarak ifade edilmektedir.

Umuma erişilebilir kılma hakkı, özellikle eserlerin elektronik ortamda özellikle internette umuma sunulmasını düzenlemek için getirilmiştir. Umuma erişim kılma için öncelikle müzik eserlerini MP3, sinema eserlerini ise DivX veya FLV formatına dönüştürerek dijitalize ettikten sonra internet ortamına yüklenmesi gerekir³⁷. İleride inceleneceği gibi NFT veya blokzincire eserleri yüklemek için de kendine özgü formatlarla dijitalize edilmesi ilk aşamayı oluşturmaktadır. Yüklenecek eserin dijitalize edilmesi aşamasında gerçekleştirilecek fiiller Fikri Hukuk açısından hukuki sonuçlar doğuracağı ve hak sahiplerinden izin alınması gerektiği açıktır.

Umuma erişilebilir kılma veya umuma iletim için esere erişilebilme imkanının sağlanmış olması yeterlidir. Esere umum sayılan kişilerce fiilen ulaşılması, indirilmesi veya algılanmış olması önemli değildir³⁸.

6. Umuma İletim Teknik ve Şekilleri

³¹ Azra Arıkan, Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 174.

³² Ateş, Umuma İletim, s.26 -27.

³³ Levent Yavuz, Türkay Alica, Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C.1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s.1106; Gürsel Öngören, Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Müzik Eserleri, Öngören Hukuk Yayınları, İstanbul 2010, s. 128.

³⁴ Yavuz, Alica, Merdivan, s.1107.

³⁵ Bozbel, s.93.

³⁶ Bozbel, s.93.

³⁷ Bozbel, s.94.

³⁸ Türey, s.235.

Gelişen teknolojilere bağlı olarak internetteki müzik eserlerinin umuma iletim eylemleri birbirinden farklı teknikler vasıtasıyla gerçekleştirilebilir. Müzik eserlerinin internet üzerinden kullanıcılara sunumu, yeni teknolojik imkanlarla birlikte birbiriyle çok farklı şekillerde olabilir.

6.1 Podcasting

Podcasting, ses ve görüntü dosyalarının besleme (feed) yöntemiyle abonelerce indirilmesine olanak sağlamaktır. Eser, istenilen yer ve zamanda bilgisayar, tablet veya cep telefonlarıyla indirilecek şekilde umuma iletilmektedir.

Podcasting'i daha çok bir radyo yayını benzeri içeriklerin kullanıcılara sunulması ile başlamış ancak zamanla müzik eserlerinin sunumu bakımından da böyle bir içerik sunulacak hale gelmiştir. Podcasting'in bir ses veya video kaydını indirmekten farkı, beslemeler kullanılmak suretiyle her yeni bölüm özel yazılımlarla izlenerek otomatik olarak yükleniyor olmasıdır³⁹.

Podcasting'i diğer iletim biçimlerinden ayıran RSS adı verilen teknolojik yöntemle abone olunan podcast kanalının yeni yüklenen içeriklerini otomatik olarak kişilerin cihazlarına indirmesidir. Özellikle podcasting kullanıcısı, streaming'ten farklı olarak yayın akışını belirleme imkanına sahiptir. Bu nedenle podcasting'i, yayın değil de FSEK m.25/2.c.1 anlamında umuma erişim kılma yoluyla umuma iletim olarak kabul etmek uygun olur⁴⁰.

6.2 Streaming

Fikri içeriğin çoğaltılarak bilgisayara indirmeksizin internet üzerinden görüntülendiği durum *streaming* olarak adlandırılır. İsteğe bağlı (*on demand*) streaming de kullanıcının kendi isteğine göre interaktif bir şekilde bir dijital müzik sağlayıcısından bir şarkıyı zaman sınırlaması ve tekrar dinleme sınırlaması (playback) olmaksızın dinleyebildiği müzik platformudur. Kullanıcı, dilediği şekilde şarkıyı durdurabilir, atlayabilir, tekrar dinleyebilir, şarkı listeleri (playlist) oluşturabilir. Önceleri, bu şarkıları dijital kopyalama imkanı tanınmazken, sonradan buna izin verilmektedir. Popüler isteğe bağlı müzik streaming servisleri; Spotify, Apple Music ve YouTube vb.⁴¹

Bu dijital müzik sağlayıcıları, esasen bulut işletim servisi gibi çalışmakta ve uzaktan erişim yoluyla depoladıkları müzik parçalarına kullanıcılarına istedikleri yerden internet yoluyla erişim imkanı sunmaktadırlar. İsteğe bağlı streaming iki tür olarak çalışmaktadır. Reklam destekli (*Freemium*) olan türü, bütün kullanıcıların serbest erişimine açıktır ancak sık sık müzik arasında reklam girmektedir. Üyelik esaslı (*Premium*) olanlarda ise isteğe bağlı müzik sağlayıcı platform, aylık bir üyelik ücreti karşılığında kullanıcıya reklamsız müzik dinleme imkanı sunmaktadır⁴².

ABD'de 1995 tarihli Müzik Yapımlarında Dijital İcra Haklarına İlişkin Kanun (*The Digital Performance Right in Sound Recordings Act of 1995*)'da üyelik bazlı isteğe bağlı müzik streaming'e yönelik düzenleme bulunmaktadır. Lisans ücretleri ve hükümleri, dijital platform ile müzik yapımı hak sahipleri arasında ya iradi olarak kararlaştırılmakta ya da zorunlu tahkim yoluyla çözüme kavuşturulmaktadır. Reklam gelirinin ve/veya üyelik ücretinin belli bir yüzdesi ya da toplam müzik yapımının indirilme sayısına göre telif ücreti kararlaştırılmaktadır⁴³.

Dijital teknolojilerin gelişmesi aşağıda incelenecek internette müzik ve telif eser paylaşım sistemlerinin kullanımının artması albüm satışlarında ciddi düşüşlere neden olmuştur. Satışların ve

³⁹ Ateş, Umuma İletim, s.31.

⁴⁰ Ateş, Umuma İletim, s.31-32; Türey, s. 237.

⁴¹ Mustafa Topaloğlu, Nazlı Tuba Çatı, Yeni Dijital Teknolojiler Işığında Müzik Telif Sözleşmeleri, 2.Ulusal Kültür Enüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu, İmbik Yayınları, Ankara 2023, s.53.

⁴² Allen Bargfrede, Music Law in the Digital Age, 2.Edition, Berkle Press, Boston, MA 2017, s.90.

⁴³ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Müzik Telif, s.53.

piyasaının daralması sonucu ABD’de Universal Music, büyük dörtlerden (*big four*) biri olan EMI şirketinin müzik kayıt bölümünü 1.9 Milyar Dolara satın almıştır. Dijital satış ve gelirler artık müzik şirketlerinin satış hasılatlarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Artık günümüzde olduğu gibi yakın gelecekte sanatçı, hak sahipleri ile müzik şirketlerinin streaming’ten yüksek miktarlarda telif kazancı (*pursantaj*) ve gelir elde edeceği beklenmektedir⁴⁴.

Türk hukuku açısından müzik eserleri bakımından içeriğin bu şekilde kullanıcılara sunulması FSEK m.25 anlamında yayından söz edilebilir.⁴⁵ Müzik eserlerinin filmlerde kullanılırken telif hakkı sahiplerinden izin almanın yanı sıra bir sinema eserinin Netflix gibi kanallarda kullanılması için *copyright clearance/izin* gereklidir. Eseri streaming platformlarında kullanabilmek için gerekli olan bu izin, eser sahipleri, komşu hak sahipleri ya da meslek birliklerinden alınmalıdır.

6.3 Müzik Bankaları

Müzik bankaları, müzik yapımı üzerindeki hak sahiplerinden tabi ki soundtracklar’da dahil basit lisans yoluyla izin alarak bir katalog oluşturmaktadırlar. Oluşturulan bu katalog, birçok ülkede basit lisans sözleşmesi yoluyla otel, mağaza, alışveriş merkezi gibi halka açık ticari alanlarda kullanılmaktadır. Müzik bankasının repertuarı, bilgisayar programı olarak indirilmekte ve umumi mahalde çalınmaktadır. Bu kullanım karşılığında da aylık belli bir üyelik ücreti ödenmektedir. Müzik bankası uygulaması telif hukuku bakımından bağımsız yayın olarak değerlendirilebilir. Umuma açık alanlar, eser sahiplerine değil müzik bankalarına ücret ödediği için, telifsiz ya da *royalty free music* servisi tabiri kullanılmaktadır. Müzik bankası uygulamasına örnek olarak, uluslararası alanda *Soundreef*, Türkiye’de SMG verilebilir⁴⁶.

6.4 Peer to Peer

Bazı durumlarda kullanıcılar merkezi bir sunucu diğer kullanıcıların bilgisayarlarındaki içeriklere erişebilir. Peer to Peer (P2P) olarak adlandırılan bu sistem ilk olarak Napster ile ortaya çıkmıştır⁴⁷.

Ağ sistemleri başlıca üç şekilde oluşturulabilir. Bunlar, merkezi ağ sistemi, merkezi olmayan ağ sistemi ve dağıtık ağ sistemidir. Dağıtık ağ sistemlerinde merkezi bir server tarafından bağlantı sağlanmaz, ağdaki her node diğeri ile veri paylaşımı gerçekleştirmektedir. Napster örneğinde kullanıcılar arasındaki bağlantı merkezi sunucu sağlar bu nedenle bu sistem hibrit P2P olarak adlandırılmıştır. BitTorrent gibi sistemler ise merkezi bir sunucu olmadan kullanıcıların birbirine bağlandığı P2P müzik paylaşım sistemine örnek verilebilir.⁴⁸

İnternet dünyasında MP3 siteleri ile ilgili olarak Amerika Plak Sanayicileri Birliği (RIAA) ile Napster firması ile ilgili dava oldukça fazla yankı uyandırmıştır. Napster firması kendisine ait *napster.com* adresinde MP3 dosyalarının P2P sistemi ile değiş tokuşuna imkan sağlamaktadır. RIAA bünyesindeki müzik kayıt şirketleri, Napster’ın bu yolla telif haklarını ihlal ettiğini ve bu ihlal neticesinde satış kaybına uğradıkları iddiası ile Napster’e karşı dava açmışlardır. San Francisco Bölge Mahkemesi, Napster’in bu eyleminin şarkıların ve müzik bestelerinin kopyalanması ve dağıtılması anlamına geldiğini kabul ederek, web sitesinden online müzik dağıtımının yasaklanmasına karar vermiştir. ABD Temyiz Mahkemesi 9. Dairesi yasaklama kararının tedbiren kaldırılmış ve temyiz incelemesi sonunda da Napster’ın telif hakkını ihlal ettiğini ancak Yerel Mahkemenin yasaklama kararının da biraz hafifletilmesi gerekçesiyle bozma kararı vermişti⁴⁹. Bozma kararı üzerine Bölge

⁴⁴ John P. Kellogg, *Take Care of your Music Business*, PJ KELLY & Associates, Malden, MA 2014, s.223.

⁴⁵ Ateş, *Umuma İletim*, s.31

⁴⁶ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, *Müzik Telif*, s.53.

⁴⁷ Türey, s.237.

⁴⁸ Türey, s.237.

⁴⁹ 2205 (9th Cir.Feb.12.2020).

Mahkemesi, telif hakkı davacı şirketlere ait müzik eserlerinin indirilmesine engel olacak şekilde filtre koymak şartıyla Napster'ın online müzik dağıtımına devam edebileceğine karar vermiştir⁵⁰.

Torrent sistemi gibi umuma iletilmiş içeriklerin kullanıcılara ulaştırılmasına aracılık eden P2p faaliyetleri Avrupa Birliği Adalet Divanı *Stichting Brein v. Ziggo BV* Kararında umuma iletim olarak nitelendirilmiştir. Kullanıcının P2P sisteminde kullanılan yazılım ile müzik eserlerini kendi bilgisayarlarına indirmeleri «çoğaltmadır». Şartlar oluştuysa kişisel kullanım istisnasından faydalanabilir⁵¹. Kullanıcıların kendi müzik eserlerini internete açarak kaynak olmaları durumunda «umuma iletim» söz konusu olur⁵².

6.5 Linkler

Link; işlevi itibariyle kullanıcıları bir web sayfasına yönlendiren kısa yollardan ibarettir. Web sayfalarında verilen linklerin, internetin yararlı olarak kullanımında önemi büyüktür. Bu linkler sayesinde kullanıcı, birçok konuya ulaşabilme imkanı bulmaktadır. Ancak internetin gelişmesiyle bu konuda da kötü niyetli kullanıma bağlı sorunlar yaşanmaya başlanmıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bir başka web sitesinin ana sayfasına yapılacak linkler, herhangi bir sorun teşkil etmez. Bunlara olağan yada yüzeysel linkler denilmektedir. Burada tek sorun, link veren sitede diğer sitenin markası veya tanıtıcı işaretinin kullanılmasıdır. Böyle bir sorun ise, haksız rekabet veya markalar hukuku çerçevesinde çözüme bağlanır⁵³.

Asıl sorun, diğer bir sitenin ana sayfasını atlayarak aynı sitenin alt sayfalarına yapılan linklerde yaşanmaktadır. Bu tür linkler de derin (*deep*) link olarak adlandırılmaktadır. Derin linklerde HTML kodları veya Java programlama dili kullanılarak link verilen sitedeki ticari açıdan en önemli unsur olan reklam ve firma bilgileri atlanarak doğrudan metin kısmına bağlanılmaktadır. Bu tip linklerin hukuka aykırı olduğu açıktır⁵⁴. Böyle bir durumda başkasına TBK m.49/II anlamında haksız fiil teşkil edecek nitelikte zarar verilmektedir. Ticari bir amaçla derin link uygulaması kullanılıyorsa, başkasının emeğinden ve üründen haksız yere faydalanmak şeklinde haksız rekabet söz konusu olur⁵⁵.

Eser niteliğinde bir web sitesine o eserin başlığı ile link verilmesi hali, fikri hak ihlali anlamındadır. Derin link verme işleminde de tarayıcı program, link verilen hedef sitedeki dijital unsurları kopyalayıp yerel bilgisayarın RAM'ine kaydettiğinden, bu eylemin çoğaltma hakkının ihlali olduğunda şüphe yoktur⁵⁶. Avrupa Adalet Divanı, *BestWater* kararında YouTube'de videoya *frame*(çerçeve)⁵⁷ oluşturacak şekilde link verilmesini, internetteki içeriklerin herkese açık olduğundan yeni bir umum yaratılmadığı gerekçesiyle 2001/29 sayılı Direktifin m.3 kapsamında umuma iletim oluşturmayacağına karar vermiştir⁵⁸.

⁵⁰ Mustafa Topaloğlu, Bilişim Hukuku, Karahan Yayınları, Adana 2005, s.142.

⁵¹ Topaloğlu, Bilişim, s.150.

⁵² Türey, s.237.

⁵³ Topaloğlu, Bilişim, s.153.

⁵⁴ Jane K. Winn, Benjamin Wright, The Law Of Electronic Commerce, 3rd Edition, Aspen Law&Business, New York 2000, s.16-7.

⁵⁵ Erdem Turkecul, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler -Etkileri, İstanbul Barosu Fikri Haklar Komisyonu – İnternet ve Fikri Haklar Paneli, 16 Mayıs 2001, Odakule – İstanbul, s.24.

⁵⁶ Topaloğlu, Bilişim, s.154.

⁵⁷ *Frame* (çerçeve)'de bir çerçeve etkin kılınarak yeni bir siteye linkle bağlantılırken aynı anda önceki sitedeki görüntüler de ekranda görülebilmektedir. Çerçeve ile diğer bir siteye de erişmek için çerçeve içindeki diğer siteye ait link tıklanıldığında, hedef sitedeki içerik, önceki sitenin çerçevesi içinde görünmektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Topaloğlu, Bilişim, s.152-153.

⁵⁸ Türey, s.246.

7. Yeni Teknolojik Gelişmeler ve Merkeziyetsiz Sistemde Telif Hakları

Dijital çağda Bitcoin ile birlikte sessiz bir devrim yaşanmaya başlamıştır.⁵⁹ 31 Ekim 2008'de Satoshi Nakamoto⁶⁰ takma adı bir kişi ya da grup, uçtan uca iletilen bir tür elektronik para tasarısını açıklayan bir bildiri yayımlamışlardır. Bu bildiri, yolsuz kopyalama, sahtecilik ya da dijital paraların çalınması sorunlarına bir çözüm bulunduğu iddiasını taşıyordu. Bildirinin yayımından yıl sonra, Bitcoin adı verilen bu dijital para birimiyle ilk işlem gerçekleştirilmiştir⁶¹.

Blokszincir'in gelecek yıllarda büyük olasılıkla dünya üzerinde en büyük etkiyi yaratacak teknoloji olduğu ifade edilmektedir. Hatta Blokszincir teknolojisinin bilişim devi Google'ın hâkimiyetindeki internetin yerine geçeceği kehanetlerinde dahi bulunmaktadır⁶².

Blokszincir (blockchain) dağıtık bir yapıya sahip, herkesin paylaşımına açık bir dijital işlem defterinden (ledger) oluşur. Bu dijital defterde işlemler, eş zamanlı olarak güncellenip ağda saklandığından "dağıtıktır". Dağıtık olmak, blokszincirde verilerin tek bir merkezde değil sistemde yer alan birden çok düğümde depolanmasını ifade eder⁶³.

Merkezi olmama ise; verinin ve veri tabanına yapılacak eklemelerin tek bir merkezi aktörün kontrolünde olmamasıdır. Merkezi olmayan bu dijital defter teknolojisi belirli bir kişi veya otorite tarafından tutulmadığı, isteyen herkesin erişebildiği ve işlem kaydı yapılabildiği bir çevrimiçi liste gibi düşünülebilir⁶⁴. Kripto varlıklarla ilgili blok zincire eklenecek verilerle ilgili karar verecek bir kişi veya grup yoktur. Ancak blokszincirde sisteme eklenecek yeni verilerin nasıl ekleneceğine ilişkin kendine has bir çözüm sağlayan önceden belirlenmiş bir mutabakat yapısı oluşturulmuştur⁶⁵.

7.1. Blokszincirin Sinema//Müzik Eserleriyle İlgili Dijital Hak Yönetiminde Kullanılması

Merkeziyetsiz (*Decentralised Application-DApp*) uygulamaları⁶⁶, blokszincir üzerinden çalıştırılarak bir müzik eseri için mekanik lisanslama yapılabilir. Bir müzik eserinin hak sahibi, *DApp* uygulaması yoluyla eseri blokszincir gibi kamuya açık veri tabanına kaydederek dijital bir telif hakkı kanıtı elde eder⁶⁷.

Etherium blokszincirine yerleştirilmiş akıllı sözleşmelerle telif hakkına ve lisansa ilişkin önemli veriler depolanabilir. Depolanan bu veriler ile lisanslama veya dijital hak yönetimi *DRM*

⁵⁹ Vinay Gupta, A Brief History of Blockchain, February 28, 2017, <https://hbr.org/2017/02/a-brief-history-of-blockchain> (Erişim Tarihi: 25.05.2025).

⁶⁰ Satoshi Nakamoto'nun gerçekte kim olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, Nick Szabo, Dorian Nakamoto, Vincent van Volkmer, Hal Finney ve Craig Steven Wright adlı kişilerden birisi olduğu tahmin ediliyor, *Hürriyet Ekonomi*, Bitcoin'in Kurucusu kim? Satoshi Nakamoto olduğu iddia ediliyor, <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-bitcoinin-kurucusu-kim-satoshi-nakamoto-oldugu-iddia-ediliyor-41795332/1>

⁶¹ Suzuki / Taylor / Marchant, Blockchain: How It Will Change Your Legal Practice, The Computer & Internet Lawyer, C. 5, S:7, 2018, s. 6.

⁶² George Gilder, *Google Sonrası Yaşam: Büyük Verilerin Düşüşü ve Blokszincir Ekonomisinin Yükselişi*, Çeviren: Nalan Kurunç, A7 Kitap, İstanbul 2019

⁶³ Müge Çetin, Sermaye Piyasası Hukuku bakımından Kripto Varlıklar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s.20.

⁶⁴ Tuğçe Tomrukçu, Blockchain Teknolojisinin Eser Sahibinin Haklarına Yansıması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.81.

⁶⁵ Mustafa Topaloğlu, "Blockchain-Akıllı Sözleşme ve Tahkim", Kripto Para ve Ceza Hukuku (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 22) (Ed.: Yener ÜNVER, Kerem ÖZ), 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2022, s.413.

⁶⁶ Merkezi olmayan bir uygulama olan *DApp*, kullanıcıların amaçları doğrultusunda blockchain ağında eşler arası (P2P) olarak işlevini yerine getirir. *DApp*, blokszincir sistemlerinden özellikle *Etherium*'dan yararlanabildiği gibi, blokszincir dışında *Tor*, *BitTorrent*, *Popcorn* gibi ağlar üzerinde de çalışabilir, Ayrıntılı bilgi için bkz. Tomrukçu, s.136 vd.

⁶⁷ Tomrukçu, s.136.

uygulamaları da kolaylıkla işletilerek eserin hukuka uygun olmayan çoğaltımlarının önüne geçilebilir. Bu suretle eserin belli bir sayının üzerinde tekrar yüklenmesi ve yetkisi kişiler tarafından dinlenilmesini teknolojik olarak önlenir⁶⁸.

7.2 NFT'ler

NFT'ler, ERC-721 standardı kullanılarak Ethereum blokzincirinde oluşturulan, değiştirilemeyen bir tür token⁶⁹ veya dijital varlıktır. Her bir NFT, eşsiz olarak yaratılır ve küçük parçalara bölünebilir. NFT'ler müzik endüstrisinde, müzik eserlerinin toplanması, satılması ve paylaşılması için yeni bir yol olarak ortaya çıkmaktadır. Bir müzik NFT'si oluşturarak, blockchain üzerinden bir şarkı, müzik videosu ya da NFT albümünün satışı gerçekleştirilebilir⁷⁰.

NFT oluşturmak için öncelikle bir sanal ses yazılım programıyla müzik eserinin dijital dosyaya dönüştürülür. Bu dijital dosyanın NFT'yi destekleyen Ethereum, Fantom ya da Polygon gibi platformlar kullanılarak blockchain sistemine yüklenmesi gerekmektedir. Daha sonra, satış şartları ve müziğin alıcıya nasıl ulaştırılacağı gibi hükümleri içeren bir akıllı sözleşme oluşturulur. Akıllı sözleşmeden sonra, müzik dosyasını temsil eden NFT ya da değiştirilemez tokenlee (NFT) elde edilir Bu işleme *mintleme* denir. *Mintleme* yoluyla NFT elde etme FSEK anlamında çoğaltma sayılır. Bu suretle eşsiz olarak yaratılan çok sayıda NFT'nin her biri bağımsuz bir eser değil eserin dijital olarak çoğaltılmış kopyası niteliğindedir. Eser veya komşu hak sahibinden izinsiz olarak NFT elde eden kişi, fikri hukuk bakımından bir hak elde edemediği gibi, telif hakkı ihlali fiilini işlemiş olur⁷¹.

Hukuka uygun şekilde oluşturulan veya elde edilen bu NFT'ler doğrudan veya bir NFT marketi yoluyla müzik hayranlarıyla ücret karşılığı buluşturulur. NFT'lerin müzik endüstrisine olumlu katkıları olacağı beklenmektedir. NFT yoluyla, eser sahiplerinin, isteğe bağlı müzik sisteminde olduğu gibi, sadece şarkısının çok küçük bir yüzdesinden değil, eserini doğrudan hayranlarıyla paylaşmak suretiyle, daha yüksek gelir elde etmesi mümkün olacaktır.

NFT'ler akıllı sözleşme yoluyla özellikle soğuk cüzdanı kod gönderilerek başkasına devredilebilir. *Mintleme* sonucu elde edilen NFT'lerin bu şekilde devri FSEK m.25 anlamında dijital iletim hakkının kullanılması niteliğindedir⁷². Blockchain sisteminde oluşturulan imza 5070 sayılı Kanun anlamında güvenli elektronik imza sayılmaz. Bu nedenle NFT'lerin doğrudan veya Market aracılığıyla devri basit lisans değil satış sayılmalıdır. Eşsiz ve değiştirilemez özelliği nedeniyle replikasyonu yapılamayan NFT'ler hukuka aykırı çoğaltma ve yaymanın önüne geçmekte büyük yarar sağlayacaktır.⁷³

8. Fikri Haklar ve Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları

Eser sahipleri ile bağlantılı hak sahipleri arasındaki hukuki ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıklar, meslek birliklerinin dâhil olduğu davalar bugün Türkiye'de fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde görülen uyuşmazlıkların büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Fikri ve sınai hukuk mahkemelerindeki dosya yoğunluğu, birliktelik kurumundaki eksiklikler, hâkimlerin sık sık

⁶⁸ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Müzik Telif, s.54.

⁶⁹ *Token* veya *kripto varlık*, blockchain üzerinde yaratılan ve transfer edilebilen dijital verilerin (*metadata*) adıdır.

⁷⁰ Aslan, s.84.

⁷¹ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Müzik Telif, s.55.

⁷² Arda Altınok, "Gayri Misli Kripto Varlıklara (NFT- Non-Fungible Tokens) İlişkin Telif Hakkı Sorunları", TBB Dergisi S:161 2022, s.262, <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2022-161-2066>, (Erişim Tarihi:25.05.2025); Doktrinde Özdemir, gayri misli sanal jeton olarak ifade ettiği NFT'lerin oluşturulmasını eserin bir kopyasını elde etmek olarak değerlendirmekte ve bu faaliyeti FSEK m.22 anlamında "çoğaltma" olarak nitelemektedir, Semih Sırrı Özdemir, "Sanat Eserlerinin Menkul Kıymetleştirilmesinde Bir Araç Olarak Gayri Misli Sanal Jetonlar (NFT) ve Sahiplerine Sağladıkları Fikri Hakların Değerlendirilmesi" BATIDER, C.XXXVII, S:3, Eylül 2021, s.76.

⁷³ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Müzik Telif, s.55.

değişmesi gibi sorunlar telif haklarına ilişkin yargılama süresini uzatmakta ve adalete erişimi güçleştirmektedir⁷⁴.

Dolayısıyla Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan kaynaklanan uyuşmazlıkların devlet yargısı dışında daha etkin daha kısa sürede çözümlenecek başka bir alternatif çözüm yolunu bulmak zorunluluk halini almıştır. Bu yollar ise arabuluculuk, med-arb şeklinde hibrit bir model ve nihayet tahkim şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

8.1 Sinema ve Müzik Telifleriyle İlgili Uyuşmazlıkların Tahkimde Görülmesi

Tahkim, mahkeme dışında alternatif bir hukuki uyuşmazlık çözüm metodudur. Tahkim usulünde tek hakem veya yerine göre birden çok hakemden oluşan hakem kurulu, hukuki uyuşmazlıkları bağlayıcı ve kesin bir şekilde çözmektedirler. Tahkim mahkemesi tarafından verilen karar, aynen Devlet mahkemesi tarafından verilen karar gibi icrası ve yabancı hakem kararı olması halinde tenfizinin istenebilmesi mümkündür.

Tahkim, devlet mahkemelerine göre daha hızlı işlemektedir. Uyuşmazlıklar tahkim usulünde altı ay ve bir yıl gibi kısa süre içinde çözüme kavuşturulmaktadır. Uyuşmazlıkla ilgili uzman kişilerden seçilen hakemler, çoğunlukla bilirkişiye başvurmaya ihtiyaç duymadıklarından, bilirkişi inceleme süresinden ve masraflardan tasarruf edilmektedir. Tahkimde yargılama masrafları, ayrıca hakem ücreti alınmasına rağmen, dava harcı söz konusu olmadığından devlet yargısından daha düşüktür.

Patent ve marka hukuku gibi kamusal bir tescilin söz konusu olmadığı bütün fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak taraflar anlaşma yapmak suretiyle ortaya çıkan uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümünü kararlaştırabilirler⁷⁵. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan doğan eser sahipliğinin tespiti, tecavüzün kaldırılması ve tecavüzün önlenmesi davaları ile maddi ve manevi tazminat davaları tahkime elverişlilik şartını yerine getirirler.

Yargı kararlarında fikri haklara ilişkin uyuşmazlıkların tahkimde görülmesi tereddütsüz kabul edilmektedir. Yargıtay 11.Hukuk Dairesi'nin 30.05.2002 tarih ve E.2002/2401, K.2002/5405 sayılı kararına konu olan uyuşmazlıkta Yüksek Mahkeme, 168 adet filmin televizyonda gösterim (umuma iletim) hakkının devralan kişinin izin almadan bu filmleri üçüncü kişilere kiralaması nedeniyle sözleşmenin haklı nedenle feshine ve filmlerin iadesine ilişkin verilen hakem kurulu kararını kesin hüküm olarak kabul ederek, söz konusu hakem kurulu kararına rağmen filmleri iade etmeyen ve bir kısmını satan davalı devir alanın tazminata mahkum edilmesini yerinde görmüştür. Yine yakın tarihli bir Yargıtay kararında, taraflar arasındaki lisans sözleşmesinin sona erdirilmesine rağmen davalı tarafından lisans bedeli ödenmeden davacıya ait müzik repertuarının kullanımı iddiasına dayalı tazminat davasının sözleşmedeki tahkim şartı nedeniyle devlet mahkemeleri değil de tahkimde görülmesi uygun görülmüştür (Yargıtay 11.HD., 24.12.2024 tarih ve E.2024/1037, K.2024/9312).

Tahkime elverişli olduğu tereddütsüz olan fikri haklara ilişkin uyuşmazlıkların tahkimde görülebilmesi için taraflar arasında tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı bulunması gerekir. Tahkim sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması geçerlilik şartıdır. Yazılılık şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup ve faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir. Sanal cüzdanla yaratılan elektronik imza ile

⁷⁴ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Fikri Hukuka İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü, Müzik Endüstrisinde Telif Hakları, 3.Kültür Endüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2024, s.122.

⁷⁵ İpek Şahinkara, Fikri ve Sınai Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim, Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021, s.58 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) .

imzalanan daha doğrusu şifrelenen tahkim şartı hükümleri, HMK m.412(2) de öngörülen elektronik ortama işleme şartını pek ala yerine getirmektedir.

Tahkim yargılamasında da hakemler, ihtiyati tedbir kararı verebilirler. Hakemler, yargılama yetkisine (*jurisdictio*) sahip oldukları halde devlet hakimleri gibi icrayı emretme (*imperium*) yetkileri bulunmadığından, cebri icra organlarına veya kamu kurumlarına yönelik geçici hukuki koruma kararı veya emri veremezler⁷⁶. Hakemler tahkim yargılamasında taraflara yönelik verecekleri ihtiyati tedbir kararı elbetteki bir yasaklama veya emir içerebilir. HMK m.412 uyarınca hakemler tarafından verilen bu tür bir geçici hukuki koruma kararının icra edilebilirliği ile ilgili mahkemeden icra edilebilirlik şerhi alınması mümkündür.

8.2 NFT’ler için Blokzincir Tabanlı Tahkim

Metaverse aleminde de kullanılan NFT işlemleri dijital kimlik doğrulama, dijital varlıklara ve üzerindeki haklara sahip olma bakımından önemli bir yer tutmaktadır. 2021 yılında NFT pazarının hacmi 40 Milyar ABD Doları bir büyüklüğe ulaşmıştır. NFT pazarının ulaştığı bu hacim aynı zamanda birtakım hukuki sorunları da beraberinde getirmiştir. Sadece 2022 yılının ilk yarısında 100 Milyon ABD Doları civarında NFT hırsızlığı vakası yaşanmıştır. İnsanlar gerçek eser sahibi dışında yetkisiz veya kötü niyetli kişilerin *mintlediği* NFT’leri satın almak durumunda kalmışlardır. Gerçek eserden üretilen NFT’lerin yaratılması ve satımından kaynaklanan fikri hak sorunlarına karşı blockchain tabanlı uyuşmazlık çözüm mekanizmaları önemli bir çare olabilir⁷⁷.

Blokzincire dayalı tahkim sisteminin temelinde *escrow* tabanlı bir online çözüm metodu yatar. Özellikle Kleros firması tarafından geliştirilen benzer sistemlerde NFT oluştururken akıllı sözleşmeye *escrow* şeklinde işleyen bir uyuşmazlık çözüm sistemi kurmak gerekir. NFT alım satım sisteminde alıcı veya NFT üzerindeki hak sahibi tamamen tatmin olmadan işlem tamamlanmaz. İfanın tam yada gereği gibi yapılmadığını düşünen NFT işleminin tarafı *escrow* şeklinde işleyen tahkim sürecini başlatabilir⁷⁸.

Blokzincir üzerinde işleyecek tahkim süreci başladığında, sistem, otomatik olarak kripto para teminat yatırarak havuza dahil olan jüri(hakem)leri atar. Atanan bu jüriler tamamen tahmin pazarına (*prediction market*) göre oy ve kararlarını verirler. Çoğunluk yönde oy kullanan jüriler ödül kripto para kazanırken azınlıkta kalan jüriler teminata yatırdıkları kripto paranın tamamını veya bir kısmını kaybederler⁷⁹. Verilen bu kararın istinafi ve temyizi de mümkündür. Blokzincir tabanlı bu tahkim sisteminin en avantajlı yönü kararla birlikte infazının da elektronik olarak gerçekleşmesidir. Hakemlerin karar verdiği tarafa kripto para sistem üzerinden otomatik olarak aktarılır.⁸⁰

⁷⁶ Nevzat Boztaş, Tahkim Yargılamasında Mahkemenin Yardım ve Denetimi, Tahkim ve Diğer Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinde Güncel Gelişmeler Sempozyum Kitabı, 2-3 Şubat 2023, s.58-59.

⁷⁷ Jun Hong Tan, “Blockchain ‘Arbitration’ for NFT-Related Disputes”, 16 Contemp. Asia Arb. J. 145 (2023), s.148.

⁷⁸ İsmail Topaloğlu, Merkeziyetsiz Tahkim – Blok Zincire Dayalı Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2025, s.43-44.

⁷⁹ İsmail Topaloğlu, s.45-46.

⁸⁰ Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Fikri Hukuk ve Tahkim, s.129.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Alessandro Ansani, Marco Marini, Francesca D’Errico ve Isabella Poggi, “How Soundtracks Shape What We See: Analyzing the Influence of Music on Visual Scenes Through Self-Assessment, Eye Tracking, and Pupillometry”, *Frontiers in Psychology*, S:11, 2020.

Allen Bargfrede, *Music Law in the Digital Age*, 2nd Edition, Berklee Press, Boston, MA 2017.

Aras Türay, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Manevi, Mali ve Bağlantılı Haklara Muhalefet Suçları* Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Arda Altınok, “Gayri Misli Kripto Varlıklara (NFT- Non-Fungible Tokens) İlişkin Telif Hakkı Sorunları”, *TBB Dergisi* S:161 2022, <https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2022-161-2066>, (Erişim Tarihi:25.05.2025).

Azra Arıkan, *Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005.

Başak Ozan Özparlak ve Müge Çetin, “ChatGPT ve Üretici Yapay Zekâ Modellerinde Mahremiyet ve Güvenliğin Hukuki Boyutu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C:29, S: 2, Özel Sayı, Aralık 2023.

Batuhan Akgün, *Sinema Eserlerinin Dijital Platformlarda Yayımları ve Umuma İletimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.

Belgin Aslan, *Dijital Sanat ve Fikri Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara 2025.

Emrah Arıtürk, *Telif Hakkının Yapay Zeka Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi, Müzik Endüstrisinde Telif Hakları, 3.Kültür Endüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2024.

Erdem Turkecul, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler -Etkileri*, İstanbul Barosu Fikri Haklar Komisyonu – İnternet ve Fikri Haklar Paneli, 16 Mayıs 2001, Odakule – İstanbul.

Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.

George Gilder, *Google Sonrası Yaşam: Büyük Verilerin Düşüşü ve Blokzincir Ekonomisinin Yükselişi*, Çeviren: Nalan Kurunç, A7 Kitap, İstanbul 2019.

Gürsel Öngören, *Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Müzik Eserleri*, Öngören Hukuk Yayınları, İstanbul 2010.

Hande Gül Küçükkaya, *Sinema Eseri Üzerinde Mali Haklar*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

<https://www.hurriyet.com.tr/galeri-bitcoinin-kurucusu-kim-satoshi-nakamoto-oldugu-iddia-ediliyor-41795332/1>(Erişim Tarihi.25.05.2025)

İpek Şahinkara, Fikri ve Sınai Mülkiyet Uyuşmazlıklarında Tahkim, Özyeğin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2021, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

İsmail Topaloğlu, Merkeziyetsiz Tahkim – Blok Zincire Dayalı Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2025.

Jane K.Winn ve Benjamin Wright, The Law Of Electronic Commerce, 3rd Edition, Aspen Law & Business, New York 2000.

John P. Kellogg, Take Care of your Music Business, PJ KELLY & Associates, Malden, MA 2014.

Jun Hong Tan, “Blockchain ‘Arbitration’ for NFT-Related Disputes”, 16 Contemp. Asia Arb. J. 145 (2023).

L.Benttly/ B.Sherman /D.Gangjee /P.Johnson, Intellectual Property Law, 5th Edition, Oxford University Press, New York, NY 2018.

Levent Yavuz/Türkay Alıca/ Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C.1, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

Mustafa Ateş, Eser Sahibinin Umuma İletim Hakkı ya da “e-Haklar”: FSWK2in 25.Maddesine Dair Genel Bir Değerlendirme, Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Mustafa Ateş, Fikir ve Sanat Hukukunda Sinema Eseri ve Eser sahipliği, Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Mustafa Topaloğlu ve Müge Çetin, Türk Hukuku Ve Uluslararası Hukuk Açısından Film Müzikleri ve Dijital İletimi, Sinema Endüstrisinde Telif Hakları, 4.Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2025.

Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Fikri Hukuka İlişkin Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümü, Müzik Endüstrisinde Telif Hakları, 3.Kültür Endüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Akıl Fikir Yayınları, İstanbul 2024.

Mustafa Topaloğlu ve Nazlı Tuba Çatı, Yeni Dijital Teknolojiler Işığında Müzik Telif Sözleşmeleri, 2.Ulusal Kültür Enüstrisi ve Telif Hakları Sempozyumu, İmbik Yayınları, Ankara 2023.

Mustafa Topaloğlu, “Blockchain-Akıllı Sözleşme ve Tahkim”, Kripto Para ve Ceza Hukuku (Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 22) (Editör: Yener Ünver ve Kerem Öz), Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2022.

Mustafa Topaloğlu, Bilişim Hukuku, Karahan Yayınları, Adana 2005.

Müge Çetin, Sermaye Piyasası Hukuku bakımından Kripto Varlıklar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.

Nazlı Tuba Çatı, “Müzik Eserleri ve Müzik Eserlerinin Kullanım Alanları”, Terazi Hukuk Dergisi, C:14, S:152, Nisan 2019.

Nevzat Boztaş, Tahkim Yargılamasında Mahkemenin Yardım ve Denetimi, Tahkim ve Diğer Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinde Güncel Gelişmeler Sempozyum Kitabı, 2-3 Şubat 2023.

Savaş Bozbel, Fikri Mülkiyet Hukuku, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.

Semih Sırrı Özdemir, “Sanat Eserlerinin Menkul Kıymetleştirilmesinde Bir Araç Olarak Gayri Misli Sanal Jetonlar (NFT) ve Sahiplerine Sağladıkları Fikri Hakların Değerlendirilmesi” BATIDER, C.37, S:3, Eylül 2021.

Sinan Hassas, Sinema Eserlerinde Müzik Kullanımından Doğan Hukuki Sorunlar, İstanbul 2023.

Şafak Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 3.Bası, Yetkin Yayınları Ankara 2009.

Tuğçe Tomrukçu, Blockchain Teknolojisinin Eser Sahibi Haklarına Yansıması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, 5.Bası İstanbul 2012, s.127; Beste Bulut, Sinema Eserlerinde Hak Sahipliği, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

Vinay Gupta, A Brief History of Blockchain, February 28, 2017, <https://hbr.org/2017/02/a-brief-history-of-blockchain> (Erişim Tarihi: 25.05.2025).

WGA, The Summary of the 2023 WGA MBA, <https://www.wgacontract2023.org/the-campaign/summary-of-the-2023-wga-mba>, (Erişim:22.05.2025).